

ELŐSZÓ

AZ A TRAGÉDIA, amely a délvidéki magyarokat 1944 végén és 1945 elején sújtotta, három, a Tisza torkolatvidékéhez közel fekvő községben olyan mértékű volt, hogy ottani magyarságról azóta nem beszélhetünk. Ezek: Csurog, Zsablya és Mozsor. A magyarok nem alkották ugyan egyikben sem a lakosságnak a felét sem, legfeljebb a szűk harmadát, összességükben azonban voltak közel ötezen.

Hová lett három faluból ötezer magyar?

Tito hadseregének fegyveresei 1944 októberének végén érkeztek a vidékre. Azon nyomban elkezdődött a magyarok véres irtása. Annak ellenére, hogy Tito 1944. október 17-én többek között azzal az indoklással rendelte el katonai közigazgatás bevezetését a Bánságban, Bácskában és a Drávaszögben, nehogy felelőtlen egyének féktelen bosszúvágyukban ilyen népiirtást csapjanak. Ezzel utaltunk már arra, hogy a szláv lakosság úgy érezte, oka van a bosszúra. Mintegy két és fél évvel korábban ugyanis, éppen Zsablyán is, valamint a Sajkás-vidék néven ismert területen és Újvidék városában magyar fegyveresek – csendőr és honvéd egységek – razziát tartottak, amelynek során több, mint 3000 ártatlan polgári személyt lemészároltak. Elsősorban szerbeket és zsidókat.

Sokszor hallottuk már, hogy a magyaroktól elvárják, valljuk be: ez az 1942-es tömegirtás magyarok által elkövetett bűn.

Nyugodt lelkiismerettel, az ártatlan áldozatok iránti már számtalanszor kifejezett együttérzéssel közöljük itt is, hogy a magyar állam, a magyar tudományosság, és az itt, a Délvidéken élő magyarok kezdettől fogva vállalták ennek a cselekedetnek a terheit. Viszont az elmúlt hatvan esztendő során még csak megemlékezni sem lehet a zsablyai magyar

áldozatokról. És persze a németekről sem. Egyetlen kicsi fejfa sem lett állítva az emlékükre. Nekünk, magyaroknak ezt nem engedik, a többségi nemzet pedig nem hallatja szavát. Még a levéltári adatok sem állnak rendelkezésre, pedig – most már kétség nélkül leírhatjuk – vannak.

A levéltári dokumentumok hiányában kötetünk is jórészt más forrásokból meríti anyagát. Hisszük mégis, hogy sikerült pontos és dokumentált képet alkotni a vizsgált eseményekről.

Felsorolni is sok lenne, hány zsablyai, hány onnan elüldözött személy adta össze emlékezetének tényanyagát ebbe a kötetbe, hányan segítettek az események szóhagyományban megőrzött emlékét papírra vetni. Hat évtizedes mulasztást pótolunk itt a történetek rekonstruálásával, valamint az áldozatok névsorának közzétételével, még akkor is, ha majdnem bizonyossággal állíthatjuk, hogy az nem teljes. Az eseménytörténet váza azonban hiteles. A népirtás ténye bebizonyosodik ebből a kötetből, mint ahogyan az is, hogy az itteni magyarságot kollektív bűnössé nyilvánították, mindenétől megfosztották, és örökre kitiltották a helységekből. El fog jönni az idő, amikor a Belgrád központú délszláv államnak is vállalnia kell a történetekért a felelősséget. Mindenekelőtt emléket kell állítani az áldozatoknak. Kötetünk megjelenésének lehetősége efelé mutathat. Megjelenésére anyaországunk nem csekély anyagi támogatása adott alkalmat, Magyarországnak azonban abban is része kell legyen, hogy a délvidéki vérengzés egésze a történelmi mérlegen lemérettessék. Mind a két razzia! A második világháború óta Budapest és Belgrád viszonyában mindig volt valami feszültség, még akkor is, amikor az államközi kapcsolatokban ez nem jutott kifejezésre. Vagy azért nem, mert a felhőtlen barátság látszatát akarták mutatni mindkét állam részéről, vagy pedig mert a magyar kormány elhallgatta a magyar sérelmeket. Valahol mégis ott lapangott a tisztázatlan második zsablyai razziának a kérdése. És a második csurogié, mozsorié, újvidékié. Az egész Délvidéken lezajlott razziáé. Ezt még tisztázni kell. Ezzel a könyvvel talán serkenteni fogjuk a tisztázási folyamatot.

Kötetünk címének kiegészítéseként azt is megkérdezhetném, mi lett a zsablyai németekkel?

A zsablyai németek tragédiáját már korábban fel lehetett dolgozni, annak köszönhetően, hogy a világ németségének a rab Német Demokratikus Köztársaság mellett volt egy szabad anyaországa. A zsablyai németek sorsát megírhatta és könyvben kiadhatta Peter Rech 1986-ban. Nekünk csak egy erősen korlátozott szuverenitású Magyar Népköztársaságunk volt; magyar nemzetársainknak eléggé mostoha hazája, nekünk mostoha anyaországunk.

A zsablyai áldozatok, a túlélők, a délvidéki magyarok nevében köszönetet mondok mindazon anyaországi intézményeknek, amelyek 1990 óta anyagilag is támogattak az adatok gyűjtésében: a Magyarok Világszövetségének, az Illyés Alapítványnak majd Közalapítványnak, a XX. Század Intézetnek, a Pro Professione Alapítványnak, az Arany János Közalapítványnak és mindazoknak, akik tartották bennem a lelket a váltságos napjaimban. Nem tudom mindannyiukat felsorolni. Segítségükre továbbra is szükség van, hiszen sok helység ide vonatkozó történetének a feldolgozása várat még magára. Magának az anyaországnak is hálával tartozom, személyesen is, mert többször jelét adta, Budapesten figyelemmel kísérik a délvidéki vérengzés kutatását. De vele szemben is vannak még elvárásaink, amint azt az Újvidéken, 2003. október 24-én és 25-én tartott, e témával foglalkozó tanácskozás Zárónyilatkozatában megfogalmaztuk. Többek között éppen a zsablyai magyarság sorsa miatt.

Újvidéken, 2004. Szent Illés napján.

Matuska Márton

